

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

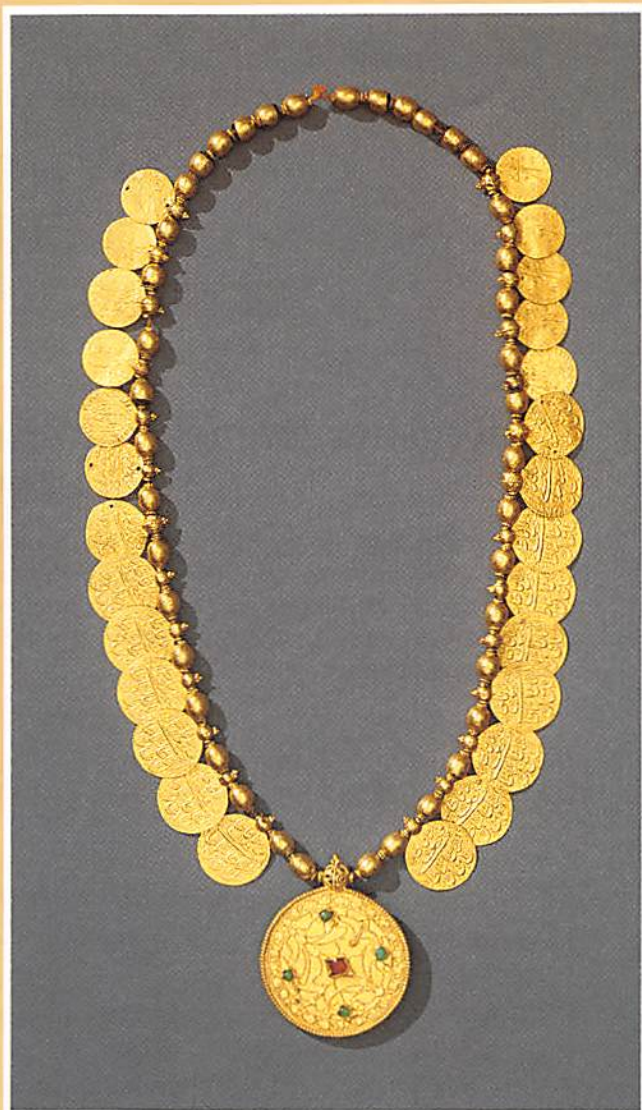

Maj 4 • 95

**Svenska polletter
präglade i
utlandet.**

**Kungl Myntkabinettet –
Visionen av
ett nytt
museum.**

**Ny medalj
från Svenska
Numismatiska
Föreningen.**

Pris 15 kr

AUKTION 3

20 maj 1995

- Grekiska och romerska mynt
- Sverige med besittningar
- Anglosachiska mynt från Knut den stores (1016-35) regering
- Mynt från övriga världen
- Sedlar

Den rikt illustrerade katalogen utkommer i slutet av april; den skickas kostnadsfritt till alla som erlagt prenumeration för 1994.

Katalogen erhålles mot erläggande av kr. 75:- till vårt postgiro.

MYNT GALLERIET

Biblioteksgatan 5, Box 7049, 103 86 Stockholm.
Telefon 08-611 33 88. Telefax 08-611 25 11.

Register Svensk Numismatisk Tidskrift 1983 - 1992

Register över Myntkontakt/Svensk Numismatisk Tidskrift 1983-1992 kan nu beställas. Utarbetat av Anders Wilén. Pris 45 kr inkl. porto.

Ombärligt när du söker efter gamla artiklar eller vill veta vad som skrivits inom ett visst ämnesområde. Innehåller Ämnesregister, Författarregister, Konstnårsregister (medaljer), Stickordsregister m.m.

Register över Myntkontakt 1972-1982, utarbetat av Eva Wiséhn, kan också fortfarande beställas. Pris 45 kr inkl. porto. OBS! Har tidigare kostat 75 kr.

Specialerbjudande!

Fram till 30 juni 1995 kan du beställa båda registren till ett paketpris!
Endast 70 kr inkl porto för båda.

OBS! Alla ovanstående priser gäller även om registren avhämtas på kansliet.

Ring, faxa eller skriv till SNFs kansli.

Adress: Banérgatan 17, 115 22 Stockholm. Tel 08-667 55 98. Fax 08-667 07 71.
Kansliet är bemannat onsdag-torsdag 10.00-13.00.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningen:

Banérgatan 17 nb
115 22 Stockholm
Tel 08-667 55 98
onsdag – torsdag kl 10.00 – 13.00
Fax 08-667 07 71

Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

Redaktionen:

Kungl. Myntkabinettet
Box 5405
114 84 Stockholm
Tel 08-783 94 00
Fax 08-663 97 35

Ansvärlig utgivare:
Ian Wiséhn

Huvudredaktör och layout:
Monica Golabiewski Lannby

Manuskriptgranskare:
Lars O. Lagerqvist
Även tel 0152-200 79

Annonser och auktionskalender:
Kjell Holmberg
Tel 018-38 23 47
(kvällstid och helger)

Prenumerationer:
Pris 125 kr/år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

Tryck:
Masterprint
Säteri & Tryckeri AB

ISSN 0283-071X

SNFs program

Föreningslokaler är öppna för medlemmar – gärna med sällskap – en torsdagskväll i månaden. Dörrarna öppnas kl 18.30.

6 maj SNFs årsmöte i Sigtuna.

Program:

Kl 13.00 Visning av utställningen om Sveriges mynt 1000 år i Sigtuna museer.

Kl 16.00 Årsmötesförhandlingar.

Kl 18.00 Middag på Sigunsborg. Pris exkl dryck för tre rätter ca 200 kr. De som ej reser med bil kan ta pendeltåg till Märsta (avg Stockholm C kl 11.16) därefter busslinje 570 som avgår kl 12.03 och ankommer Sigtuna 12.17. Trafiken går varje halvtimme om annan tid vill nyttjas.

7 september Öppet hus. Tema: Nordisk Numismatisk Union.

5 oktober Öppet hus. Tema: Medaljer. Ta med egna föremål att fråga och berätta om.

9 november Öppet hus. Tema: Polletter. Ta med egna föremål att fråga och berätta om.

Föreningar som vill annonsera om höstens verksamhet, 1 ex föredrag, möten och auktioner, ombedes insända manus före 1 juli.

Om ej annat anges hålls mötena kl 18.30 på Banérgatan 17 nb. Tag buss nr 44 eller 54 eller T-bana till Karlaplan.

SNFs kansli

Besökstid 10.30-13.00 onsdag och torsdag.

Stängt: Midsommar - 1 september samt jul- och nyårshelgerna.

Innehåll SNT 4 • 95

Sid

Nogle svenske poletter præget i udlandet	96
En skänk från ovan	102
Visionen av ett nytt museum	104
Iranskt guldhalsmycke	105
Ny medalj från SNF	105
Mjölkpollerter använda vid Risinge Gärd	106
Sulitelmedaljen	107
Lingvister i numismatikens värld	108
En medalj för ögat	108
Krigspropaganda i skruvtaler	109
Utställningar	110
Myntnytt	111
Sedelnytt	112
Sedlar med och utan stjärna	112
Recensioner	113
Debatt	114
Pressklipp	114
Norskt KMK	114
Auktioner	115
Nordisk Numismatisk Unions möte i Stockholm 1-3 september 1995	115

Omslag

Troligen ett iranskt brudsmykke bestående av bl a guldmynt, förgyllda kulor och stenar. De 27 guldmynten är från 1700-talets slut och 1800-talets början. KMK 102 368. Foto: Gabriel Hildebrand, RIK-f. Se artikel sid 105.

Nogle svenske poletter præget i udlandet

Af Jørgen Sømod

Göteborgs Ångkök

I København opstod det første ångkök 1856, kaldet Københavns offentlige Dampkøkken. Det var idealistiske menneskers tanke, at den mindre formuende del af befolkningen på en enkel og billig måde, skulle have mulighed for god og nærende varm mad. Fremstillingen baseredes på den økonomisk besparende dampkogning, hvor tilberedning sker under tryk, og hvor intet går til spilde ved fordampning. Der tegnedes aktier til selskabet og selv kongen, Frederik VII tegnede sig for en betydelig aktiepost. Idéen vandt udbredelse og flere dampkøkkener oprettedes, ikke bare i København, men også i danske provinsbyer og allerede 1858 åbnedes videre et dampkøkken i Göteborg. Ingen af de mange dampkøkkener opnåede den forventede søgning. Da der konstateredes store tab, måtte de alle efter få års forløb lukke. Imidlertid har dampkøkkenerne efterladt små numismatiske minder, idet der i næsten alle dampkøkkener anvendtes poletter.

Poletterne fra Göteborgs Ångkök er fabrikmæssigt identiske med de fra Københavns Dampkøkken og fra det ligeledes københavnske Borgergadens Dampkøkken. Sidstnævnte dampkøkkens poletter synes punselidatiske med flere parisiske poletter og da det vides, at den københavnske urtekræmmer S. M. Salomonsens Efterfølger allerede i 1845 fik præget adressejetons i Paris og dennes adressejeton fabrikmæssigt passer ind i suiten med de undersøgte parisiske, københavnske og göteborgske poletter, må det anses for godt gjort, at poletterne fra Göteborgs Ångkök er præget i Paris.

L. Hauschilds værdshus, Göteborg

W.Th.Strokirk meddeler i Numismatiske Meddelanden XII, 1890, at man i nogle år i begyndelsen af 1880'erne som *kyparepoletter* benyttede Werth-Marken i nominalerne 200, 100, 50, 25, 15, 10 og 5 (öre), 200 öre af forniklet zink og resten af messing, alle forneden indstemplet LH. Videre meddeler Strokirk, at de i 1890 ikke længere er i brug.

Poletterne fremstilledes som standard i Tyskland og mod ekstrabetaling kunne man få indslået navne-

Köbenhavns Dampkökkens polet fra 1856, som dannede forlæg for Göteborgs Ångköks poletter.

bogstaver i dem. Der var mange fabrikker, der leverede sådanne Werth-Marken. Den mest kendte er L.Chr.Lauer i (Berlin og) Nürnberg. *Kyparepoletter* anvendtes i stedet for kasseapparater og bonbøger. Kyparen fik ved arbejdets begyndelse udleveret et aftalt beløb i poletter. Han købte varerne ved bufetten med poletter og ved dagens afslutning afregnede han så med beløbet svarende til benyttede poletter.

Sternø stenhuggeri

Sternø stenhuggeri ved Sternö-viken nær Karlshamn i Blekinge anlagdes 1880 af danskeren, grosserer N.K. Rygaard i Malmö. Foretaget overgik 1886 til Sternö granitbrotta Aktiebolag (NM XII) og videre 1889 solgtes det på auktion til Stilleryds aktiebolag. I Rygaards tid, hvilket altså vil sige mellem 1880 og 1886, blev det indført brug af poletter, der udleveredes daglig til aflønning af arbejderne, som en gang ugentlig kunne få dem indløst på kontoret. De fleste er beskrevet af Strokirk 1890.

Poletterne fremstilledes i København. Først og fremmest bemærker man skrivemåden *STERNØ*. En riflet kant på 100 öre er gjort med samme værktøj som riflingen på et københavnsk tjenertegn for 10 kroner fra H.Trantel. Videre genkendes den idémæssige opbygning på danske poletter fra Dronningens Tvergades Spisehus i København og traktørstedet Ny Rustenborg ved Lyngby nær København. Hvem fremstilleren er vides ikke, men der synes kun mulighed for, at det kan være sølvvarefabrikant V. Christesen eller hofgjortlerfirmaet Herlov Dalhoff.

Kungsparken, Malmö

Sommerrestauranten og caféen i Kungsparken i Malmö bød på afvekslende koncert- og varietéunderholdning. 1888 nævnes det i en *dansk* turisthåndbog, at man havde ypperlig betjening og servering. Der er, antagelig kort for 1890, gjort *kyparepoletter* i Danmark hos samme, som prægede poletterne for Sternø Stenhuggeri.

Danske poletter fra Dronningens Tvergades Spisehus og fra Ny Rustenborg.

*Göteborgs Ångkök. Den runde gjaldt middagsspising i **bättre** salen for 40 öre, den ovale tilsvarende, men i **allmänna** salen for 25 öre og den firekantede aftenspising for 20 öre. Poletterne er præget i Frankrig.*

L. Hauschildts värdshus i Göteborg. Werth-Marken fremstillet i Tyskland.

Sternø Stenhuggeri. Flere af poletterne findes også overstemplet med DK, K eller R. Poletterne er præget i Danmark.

Östermalms restaurant i Stockholm. Poletter fremstillet for Th. Blanch og præget i Wien.

Kungsparken i Malmö. Poletterne er præget i Danmark.

Östermalms restaurant, Stockholm

Th. Blanch fra Stockholm deltog 1874 i en international kunst- og industriudstilling i Wien og fik dér lavet *kyparepoletter* for 1 gulden, 50, 40, 25, 10 og 5 kreuzer til sin café i Wien. 1881 førtes poletterne til Östermalms restaurant,^{*)} Storgatan 5 i Stockholm, hvor de benyttedes således, at 1 gulden gjaldt 1 krona og 1 kreuzer var 1 öre.

^{*)} Östermalmskällaren, där NNU höll sitt styrelsemöte 1957. Red. anm.

Stora Hotelet, Örebro

Oscar Dahlberg, som ejede Stora Hotelet i Örebro 1885-1889 lod som i L.Hauschildts værdshus i Göteborg anvende Werth-Marken for 200, 100, 50, 25, 15, 10 og 5 (öre) alle af messing og indstempelt O.D. som *kyparepoletter*. Strokirk meddelte, at de forfærdigedes i Berlin eller Wien. De er næppe fra Wien, idet man der fremstillede andre former for poletter.

Folkets Park, Malmö

I en bevaret illustreret prisliste fra firmaet Aug. Mentel, Berlin 1925 tilbydes poletter. Som et eksempel på firmaets formåen og udbredelse vises

i kataloget en sekskantet polet fra Folkets Park i Malmö. Det fremgår, at med et specialfremstillet prægestempel og et eksisterende standardbagsidestempel er prisen for 100 poletter af messing eller nikkelzink (det er forniklet zink) 20 mark, 300 stykker 30 mark, 500 stykker 39,60 mark og 1000 stykker 63 mark. Og endelig meddeles, at der beregnes 13,60 mark for særlig bagside. Forskellen i blanketstørrelsen på 2 og 5 kronor har været så ringe, at det var nødvendigt senere ved et afklip at ændre formen på 2 kronor.

Elektriska Aktiebolaget A.E.G., Malmö

I Aug. Mentels prisliste 1925 afbildes videre en polet for Elektriska Aktiebolaget A.E.G. Malmö. For denne

polet af messing eller nikkelzink beregnede man sig for 100 stykker 18,30 mark, 300 stykker 27 mark, 500 stykker 35,20 mark og 1000 stykker 55,60 mark. Et særligt bagsidestempel til denne polet kostede 12,40 mark.

At poletter fra Folket Park og Elektriska Aktiebolaget A.E.G. er afbildet i Aug.Mentels prisliste betyder ikke, at de er præget hos ham. I de få af den slags kataloger, der har været mig tilgængelige, er bemærket, at de samme afbildninger er benyttet af flere tilsyneladende konkurrerende firmaer. Det eneste der kan udledes er, at poletterne er præget i Tyskland for 1925. Dertil skal anføres, at alle svenske poletter af forniklet zink må anses for præget i Tyskland, idet vistnok intet svensk (eller dansk) prægefirma har anvendt denne metalkomposition.

Kronvalls Tivoli

Fra Kronvalls Tivoli findes et spillemærke af forniklet messing for 10 öre og af messing med centerhul for 15 öre. De er tydeligvis fra mellemkrigsårene og er signeret E.KATZ, hvilket var en fransk-jødisk jetonmager, der vides aktiv omkring 1935.

Med poletternes bagsidestempel findes spillemærker med og uden hul og med ens for- og bagside; altså værdiangivelse på begge sider.

Illustration fra Aug. Mentels prisliste 1925 med poletter fra Folkets Park i Malmö og Elektriska Aktiebolaget A.E.G. Malmö.

Stora Hotelet i Örebro. Werth-Marken fremstillet i Tyskland.

Folkets Park i Malmö. 5, 2 og 1 kronor af messing, 50, 10 og 10 öre af forniklet zink. Poletterne er præget i Tyskland.

Kronvalls Tivoli. Poletterne er præget i Frankrig.

Charles Ericksson, Långedrag. Poletterne er præget i U.S.A.

Charles Ericksson, Långedrag

Charles Ericksson i Långedrag, der nær Göteborg drev persontrafik med skærgårdsbåde, fik 1935 i U.S.A efter amerikansk mønster præget trafikpoletter af nysølv for voksne og børn hos firmaet Meyer & Wenhe, Chicago, med 2.000 stykker af hver sort. Man bemærker den for amerikanske poletter typiske bundguillocering; mønsteret, som vi ellers forbinder med pengesedlers sikkerheds-grafik. Poletterne var kun i brug indtil 1937.

Leo Jensen. Poletterne er præget i Danmark.

Leo Jensen, Stockholm

Danskeren Leo Dragomir Jensen, født 1906, var oprindelig udlært i herreekviperingsbranchen, hvor han lærte, at det så ikke pænt ud med lommer der bulede ud, fordi de var fyldt med alt muligt unyttigt. Derfor fik han altid syet specialtøj uden nogen lommer. Han var muligvis den første, der fremkom med en dansk bygget spilleautomat, hvor indmaden dog var en gammel bellfruitautomat, men forsynet med et antal elektriske ledninger, som aktiverede nogle små lommelampeparer, der så hver især oplyste et talfelt. Da telfelterne var anbragt i tre opdeltede cirkler, kaldte han sin automat De tre smaa Hjul. Han har fortalt, at på et tidspunkt, hvor spilleautomater var bandlyst, formåede han at få tilladelse til at stille De tre smaa Hjul op i Danmark under påberåbelse af, at de som danskbyggede apparater var lovlige, idet man fra øvrighedens side ikke måtte lave forhindringer for dansk produktion overhovedet! I 1932 er han nævnt som indehaver af Esbjerg Tivoli. 1945 drev han restaurant Granada i København og senere firmaet Esbjerg Automatfabrik, som trods navnet var beliggende i København. Leo Jensen døde 1984. Også i Stockholm drev han en tid virksomhed og herfra stammer nogle spillemærker for 10 og 5 øre, han fik præget hos firmaet Carl Nielsens Søn i Århus, hvilket firma 1968 købtes af Sporrøng AB i Norrtälje.

Messingpoletten med værditallet 10 blev således præget i 1953 under produktionsnummer 02225 i 5.000 eksemplarer. De to ligeledes messingpoletter, men uden værdiangivelse, gjaldt 10 og 5 øre.

O. Widholm

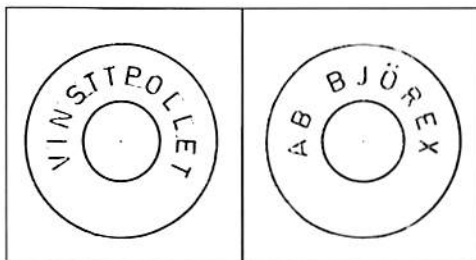
O. Widholms Tivoli fik 1955 hos Carl Nielsens Søn i Århus under produktionsnummer 02490 præget 3.000 stykker værdemærker af messing for 10 øre.

O. Widholm og Fridan W. Bögild, Malmö. Poletterne er præget i Danmark.

Unavngivne svenske poletter fra MEKA i Danmark.

AB Björex. Gengivelse i størrelse 1:4 af model udført af medaillør Bent Jensen for MEKA i Danmark.

Poletter fra Bally, N. Cederholm, G. Lerfald, LM, Mariebergsskogen, N.A.S. Nilbolagen, R.E.F. og 3B AB. Alle præget hos MEKA i Danmark.

Fridan W. Bögild, Malmö

Fridan W. Bögild, Malmö fik 1955 hos Carl Nielsens Søn i Århus under produktionsnummer 02548 præget 3.000 stykker unavngivne værdemærker af messing for 10 øre.

MEKA

Prægeanstalten MEKA i København, grundlagt omkring 1940, har præget en række svenske poletter. Efterfølgende katalogisering er baseret på en gennemgang af fabrikkens bestand af prægestempler i 1978, bevarede produktionskort i 1984, gravør Bent Jensens originalmodeller og hans modelbog samt tilgængelige eksemplarer af poletter. Efter 1978 har MEKA næppe leveret poletter til Sverige. Gravør og medaillør Bent Jensen påbegyndte sit virke hos MEKA i 1957.

Af poletter uden udgivernavn anført kan meddeles:

En polet med 10 på begge sider, antagelig spillemærke for 10 øre, må nok i 1950'erne være leveret til Sverige. Eksemplarer er fundet hos den danske tivoliejer Hildur Pedersen, som i 1950'erne og 1960'erne berejste Sverige.

En polet, ens på begge sider, som er fremstillet i dels formessinget, dels forniklet jern og med en firklover samt omskriften VINSTPOLLETT ◦ VINSTPOLLETT ◦ og en polet af messing også ens på begge sider med en stor roset og omskriften ENDAST • FÖR • FÖRSTRÖELSE : er begge præget med stempler skåret af Bent Jensen.

Bally

Det verdensomspændende amerikanske spilleautomatfirma Bally Manufacturing Company of Chicago, Illinois, grundlagt 1931, har for sin svenske afdeling fået præget spillemærker af messing hos MEKA med stempler skåret af Bent Jensen.

AB Björex

Til AB Björex kan hos MEKA være præget et vinst(!)polett. I alle tilfælde findes bevaret Bent Jensens originalmodeller af plexiglas, som med pantograf så skal være nedsat til stemplerne i den endelige størrelse.

N. Cederholm

Spillemærket til N. Cederholms Tivoli af messing og ens på begge sider er præget hos MEKA med stempler af Bent Jensen.

G. Lerfeld

Spillemærket til G. Lerfelds Tivoli af messing og ens på begge sider er præget hos MEKA med stempler af Bent Jensen.

LM

LM har ladet et spillemærke for 25 (öre) af jern præge hos MEKA med stempler af Bent Jensen.

Mariebergsskogen, Karlstad

En festlig messingpolet af værdien 25 (öre?) til brug i Mariebergsskogen ved Karlstad er præget hos MEKA med stempler af Bent Jensen.

N.A.S.

N.A.S. har hos MEKA fået præget flere forskellige spillemærker. Ældst er to jernpoletter ens på begge sider og hvoraf den ene er forsynet med prægestedets navn: MEKA og to femtakede stjerner. Dernæst to messingpoletter for 10 öre begge gjort med samme stempelsæt, men hvor den ene polet er forsynet med et stort centerhul, som skjuler værditallet. Hvis N.A.S. er en forkortelse for den københavnske virksomhed Nordisk Automat Service A/S, er poletterne fra før 1968, hvilket år firmæt likvideredes.

Nilbolagen, Helsingborg

Nilbolagen i Helsingborg har hos MEKA fået præget et spillemærke ens på begge sider og af forniklet jern for 50 (öre) med stempler af Bent Jensen.

R.E.F.

En messingpolet ens på begge sider til R.E.F. Færdighedsspil er præget hos MEKA med stempler af Bent Jensen.

3B AB Helsingborg

En polet med 3B AB / VINST POL-ETT af messing er præget 1968 hos MEKA under produktionsnummer M.137 med stempler skåret af Bent Jensen for Tre B AB, Box 56, Helsingborg. Til samme firma er, også med stempler af Bent Jensen, leveret poletter med pålydende 25 og 50 (öre). Begge af både messing og forniklet jern. □

En skänk från ovan

I Jan Fridégårds roman *Porten kallas trång*, beskrivs hur den fattige arbetaren går på en auktion, där ett torp ska auktioneras bort. När han går husesyn får han se en tjock bibel ligga på ett bord. Han öppnar boken för att se om han kan läsa "så gammal text", då "någonting ramlar ut och ner på golvet. Han böjde sig ned. Rasslande, blåaktiga stora sedlar" ramlade ut. Den fattige arbetaren var som genom ett under stadd vid kassa och kunde köpa det åtråvärda torpet.

Tanken går till Fridégårds berättelse när man läser en notis som fanns i Post- och Inrikes Tidningar den 14 mars 1848. Under rubriken *Fynd* berättas om f.d. månadskarlén i Göteborg, Anders Petter Andersson, som "i en gammal Dansk, ouppskuren bok, som efter all sannolikhet på någon auktion blifvit såld såsom makulatur, påträffade 8 stycken Rikets Ständers Banks transportsedlar, lydande af dem en å 200, 5 å 100 och 2 å 25 R:dr B:ko. Ett par af bemälda sedlar äro utgifne år 1833, och är alltså anledning att förmoda, det de tillhört någon, som år 1834 i Göteborg aflidit i koleran." Trots att notisen är kortfattad ger den oss mycken information men också många frågor.

Anders Petter var f.d. månadskarlén en arbetare som anställdes endast månadsvis. Att vara en f.d. kan antingen betyda att Anders Petter inte längre kunde utföra något arbete, att han just för tillfället inte hade arbete eller att han faktiskt inte längre behövde något arbete.

Hur kommer det sig att Anders Petter står där med en ouppskuren gammal dansk bok i sin hand. Var Anders Petter möjligen bokligt intresserad? Om inte, vems var boken? På något sätt måste han ha kommit över den. I notisen står det att den sannolikt blivit såld på auktion som makulatur, alltså som värdelöst papper. Att den var ouppskuren betyder att någon köpt den men inte hunnit läsa den. Var det denne person som stoppade in sedlarna mellan bladen? Kan det ligga något i förmodan att sedlarnas ägare skulle ha dött i koleran? År 1834 var det stora koleraåret, den härjade svårt i Göteborg och spred sig snabbt över södra och mellersta delarna av riket. Att sedlarnas ägare dött i denna farosert är ett löst men ganska naturligt antagande vid tiden för notisen. Faktum kvarstår dock att sedlarna blivit kvarlämnade av någon som inte röjt var han gömt dem och ett par av dem var utskrivna 1833.

Troligen rör det sig inte om sedlar med valören tryckt i riksdaler banko utan om transportsedlar på *begärda* valörer i riksdaler specie, dvs ifyllda för hand i riksbanken. Dessa transportsedlar utgavs 1777-1834. Att man i notisen kallar sedlarna för bankosedlar beror på att speciedelarna från ca 1807 förlorade alltmer i värde jämfört med de verkliga silvermynten och de började allmänt att kallas bankosedlar, vilket var början till den nya valutan, banko, från 1834. Dessa sedlar mottogs i den statliga uppböörden t o m 1848 och kunde inväxlas t o m 1949!

Anders Petter blev – såvida han fick behålla pengarna – 750 riksdaler banko rikare. Detta motsvarade, i den rådande välörräkningen, 1500 riksdaler riksgälds. Vad det betydde kan illustreras med att en dagsverkare på landet år 1845 tjänade 90 riksdaler riksgälds, jämte kost och logi på ett år. För Anders Petter skulle denna enorma summa innebära femton års-löner.

Hur kommer det sig att Post- och Inrikes tidningar fick kännedom om historien? Det troliga är väl att Anders Petter gick till banken för att lösa in sina sedlar och därigenom uppdagades hela historien. Han kan ju också ha gått till polisen och anmält sin upptäckt. En fattig människa kan inte, utan att omgivningen märker något, plötsligt röra sig med stora summor pengar.

Jag hoppas att Anders Petter, liksom den fattige arbetaren i Fridégårds roman, kunde få förverkliga en dröm och då med ett renare samvete och utan all den ånger som romanfiguren levde med i sin "dröm".

Eva Wiséhn

Litteratur

Fridégård, J. *Porten kallas trång*. Stockholm 1952.

Lagerqvist, L. O. & Nathorst-Böös, E. *Vad kostar det?* Borås 1984. Rev. upplaga 1993.

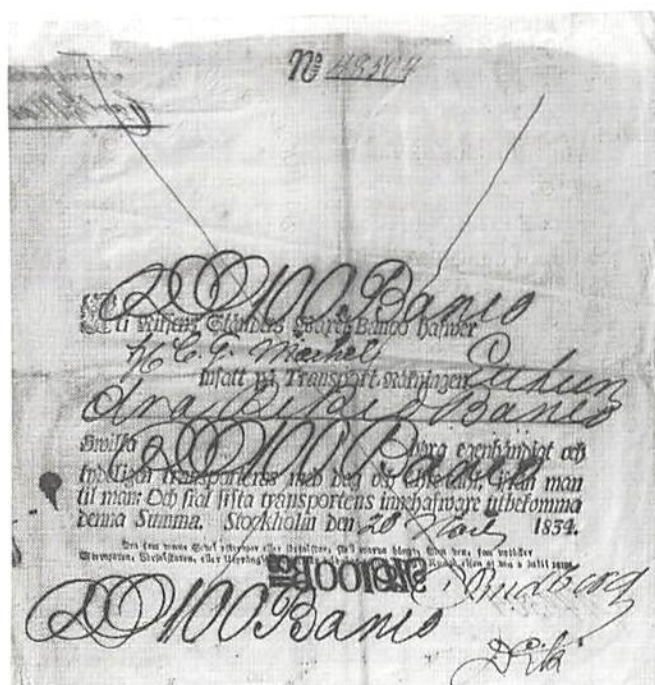
Lindgren, T. Namnet KRONA fyller 100 år. *Bancoposten* 1973 nr 2-3.

Lindgren, T. Sedelreformen 1830-1835. *Bancoposten* 1963 nr 1.

Wallén, L. *Sveriges sedlar*. Del I-II. Stockholm 1984.

1. Fridegårds romanfigur hittade "Rasslande, blåaktiga stora sedlar". Troligen rörde det sig om de sk Sittande Svea med valören 100 kronor. Dessa sedlar trycktes 1898-1963 på blåaktigt papper med röda säkerhetsfibrer, ca 120x140 mm stora. Foto RIK/Gabriel Hildebrand. KMK neg 3815.

2. Transportsedel från 1834, troligen av den typ som Anders Petter Andersson hittade, utställd på C.G. Machel med valören 100 Rdr Banco. Wallén typ 13b-d. Foto RIK/Gabriel Hildebrand. KMK neg 3816.

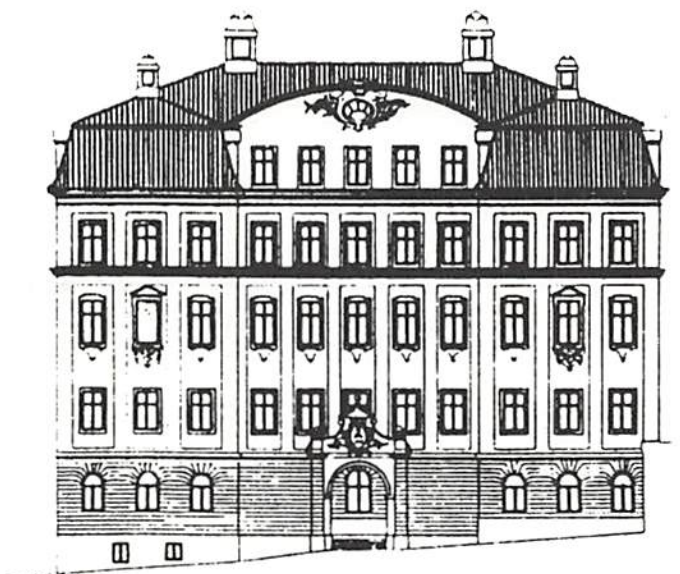
Visionen av ett nytt museum

Hösten 1996 öppnar ett nytt museum i Stockholm. Det är *Kungl Myntkabinettet — Sveriges Ekonomiska Museum* som då i nya lokaler och i ny skepnad slår upp portarna för allmänheten. Adressen är Slottsbacken 6 i Gamla stan, med landshövdingeresidenset som närmaste granne och Kungl Slottet tvärs över gatan. Mitt emot, inrymt i Slottet, ligger också Livrustkammaren, en av alla de turistattraktioner som finns i närheten. I detta för ett museum idealiska läge kommer Kungl Myntkabinettet att inrymmas i en palatsliknande byggnad med två flyglar.

Fastigheten ägs och förvaltas sedan 1993 av Vasakronan AB. Museet kommer att disponera den centrala byggnadskroppen och den östra flygeln. Byggnaden har fem våningsplan ovan mark och museet disponerar en total yta om 3 500 kvm, av vilka 1 300 kvm kommer att användas för utställningar i tre plan. I markplanet kommer det också att finnas museibutik, hörsal och café, till glädje inte bara för museets besökare.

Det är planeringen av detta nya museum, med vidgade verksamhetsområden och nya funktioner, som har varit den stora arbetsuppgiften under 1994. De traditionella verksamheterna har inskränkts till ett minimum för att ge personalen möjlighet att ägna sig åt flyttningsförberedelser och utställningsplanering. Detta innebär att åtskilliga utlån, förfrågningar och forskningsuppgifter har fått skjutas på framtiden. Registreringen och bearbetningen av inkommande myntfynd är den enda verksamhet som inte har begränsats. Den sista tillfälliga utställningen i lokalerna på Narvavägen var *Trumf på hand*. Den 1/7 1994 stängdes utställningslokalerna för allmänheten, de gamla utställningarna demonterades och de utställda objekten återlades i samlingarna.

För att kunna driva det nya museet krävs såväl ny organisation som nyrekrytering av personal. Under verksamhetsåret har två större förändringar gjorts med detta syfte. Den 1/1 1994 upplöstes den gamla organisationen med tre skilda föremålsavdelningar till förmån för en ny och plattare organisation, där alla handläggare har ett eget ansvarsområde i samlingen och i utställningsarbetet. Vid samma tidpunkt knöts fyra formgivare — Anna Lena Carne, Randal

I denna palatsliknande byggnad på Slottsbacken 6 i Gamla stan kommer Kungl Myntkabinettet — Sveriges Ekonomiska Museum att flytta in på nyåret 1996.

Stranicky, Jan Polasek och Helena Wennerström — till museet för utställningsplaneringen, varav de två förstnämnda projektanställdes på heltid. En utställningsgrupp bestående av museets ledning, Vasakronans husarkitekt Margareta Källström samt de fyra utställningsarkitekterna konstituerades och fick ansvaret för utställningsplaneringen. Ytterligare två personalförändringar kan nämnas: Ian Wiséhn utsågs i samband med omorganisationen till museidirektörens ställföreträdare och före museidirektören Lars O Lagerqvist gick 1/2 1994 i pension från sin tjänst som museets expert.

Kungl Myntkabinettets samlingar har sina rötter i vasatiden och hör därför till de allra äldsta i museisverige. Samlingarna består av mynt, medaljer, sedlar och andra betalningsmedel från hela världen och alla tidsperioder och har genom donationer, köp och fyndinlösen under århundradenas lopp vuxit till att idag omfatta mer än en halv miljon föremål. Under perioden 1/7 1993 till 31/12 1994 utökades samlingen med 902 föremål, varav några av de mest intressanta kommer att presenteras med början i detta

nummer av *SNT*.

Det är ur denna rika, men för många helt okända skatt, som de nya utställningarna växer fram. Men det är inte bara samlingarna i sig som bildar utgångspunkten. Det är också en vilja att låta den ekonomiska historien, framför allt finanshistorien, få ett större utrymme i framställningen. Sålunda finner man, bland de teman som kommer att visas, även spandets historia, riksbankens, kreditinstitutens och börsens historia och funktioner igår och idag. Vid sidan av dessa mera abstrakta teman kommer givetvis också Sveriges mynthistoria under 1 000 år, liksom världens mynt under 2 500 år, att få ett stort utrymme. Myntskatterna, i synnerhet vårt stora och internationellt betydande bestånd av vikingatida mynt, kommer liksom medaljkonsten att få egna utställningsrum. För att kunna möta skolans behov planerar vi ett särskilt rum kallat *Summa summa-rum*, där en skolklass ostört kan bedriva egen verksamhet inramad av en utställning med autentiska föremål.

Henrik Klackenborg

Iranskt guldhalsssmycke

Som gåva från Gunnar Ekströms Stiftelse 1994 har Kungl Myntkabinettet bl a erhållit ett guldhalsssmycke (inv nr 102 368), som sannolikt tillverkats i Iran efter mitten av 1800-talet. (Se även omslagsbilden i färg.)

Smycket utgörs av 41 förgyllda lackkuler alternerande med 27 gyl-lene kuler, eventuellt enbart förgyllda, samt längst ned i kedjan en ihålig guldkula utförd i filigran. På denna är fästad en flat gulddiska, ca 55 mm i diameter, som är försedd med nitade slingor också i filigran samt fem hållare i guld med stenar, en röd sten i plattans mittpunkt omgiven av fyra gröna. På de 27 kulorna är lika många guldmynt fastlödda med följande bestämningar:

De åtta översta mynten, fördelade på två sidor, är nederländska dukater präglade åren 1742 (eventuellt en efterprägling), 1801 (Bataviska republiken), 1841 (2 st) och 1849 (4 st). Därefter kommer symmetriskt fördelade två grova efterpräglingar av venetianska sekiner, där det visat sig omöjligt att närmare tidsbestämma förebilderna (republiken Venedig upphörde 1797).

Resterande sju guldmynt, tomaner, har präglats i Iran under Fath Ali Šāh (1797-1834) av qāğärerernas dynasti. Tre av dessa är präglade i Teheran åren 1813, 1817/8 och 1823/4?, och ett i Kāsān 1801/2, 1811/2, 1820/1 eller 1830/1. Tretton tomaner har präglats i Jazd troligen samma år, 1806/7; årtal har ej utsatts på dessa mynt, men jämförelser med publicerade mynt visar att detta är år det mest tänkbara. Det torde påpekas, att enligt vissa källor har såväl venetianska sekiner som nederländska dukater använts som handelsmynt i Iran under långa tider.

Guldhalsssmycket kan ha varit ämnat som brudsmycke, då sådana försedda med mynt varit brukliga i Främre Orienten, dock ej alltid med så många och så värdefulla mynt.

Bengt E Hovén

MEDALJNYTT

Foto: Gabriel Hildebrand, RIK-f.

Ny medalj från SNF

Med anledning av att det i år är tusen år sedan det första svenska myntet präglades i Sigtuna 995 har Svenska Numismatiska Föreningen beslutat ge ut en medalj till minne av detta.

Medaljen är modellerad av skulptören Rune Karlzon från Jönköping och visar på åtsidan en Sigtunapenningens båda sidor i närmast originalstorlek samt text. Åtsidan har två figurativa detaljer: dels ett kors som syftar på att Olof Skötkonung var vår förste kristne konung, dels ett präglat "porträtt" av en av dem som eventuellt slog mynten i Sigtuna. Frånsidan domineras av text och SNFs emblem samt två anonyma porträtt. De är en

hyllning till dem som forskat i, vårdat och påmint om Sveriges första mynt.

Medaljen, som mäter 60 mm i diameter, präglas av Myntverket i Eskilstuna i 999/1000 silver och väger ca 135 gr. Den kan beställas från SNFs kansli t o m den 20 juni 1995 genom att till föreningens postgiro 15 00 07-3 inbetala 650:-. För den som vill ha medaljen per post tillkommer 55:-.

Konstnärarvodet samt präglingsverket är bekostade med medel från C W Burmesters medaljfond.

UN

Mjölkpollerter använda vid Risinge Gård

Risinge gård bestod fram till 1876 av tre byar med sammanlagt fjorton små bondgårdar. År 1876 köptes de tre byarna av Gimo bruks dåvarande ägare familjen Reuterskiöld och de många små gårdarna slogs samman till en enda. I samband med detta byggdes den stora vita ladugårds- och stallbyggnaden.

Efter att ha arrenderat Risinge gård i några år köpte familjen Gademan gården 1932 av Gimo bruk i vilken familjs ägo den fortfarande befinner sig. Risinge gård är på 380 ha varav odlad mark 159 ha, skog ca 160 ha samt hagmark och tomtmark 70 ha. Gården drivs idag av familjen Gademan som ett modernt svenskt jordbruk, med spannmålsodling och skogsbruk som huvudnäringar. Fram till 1979 fanns det ca etthundra mjölkdjur på Risinge gård, men dessa såldes då, och betesmarkerna är sedan dess utarrenderade till grannar. Som binäringar till jordbruket finns 24 bostäder som hyrs ut hela året. Dessutom finns, sedan fyra år tillbaka, en liten gårdsbutik i före detta höns-huset, där fru Gademan säljer svensk hemslöjd till största delen tillverkade inom Östhammars kommun.

Polletterna användes ca 1936-1950 vid så kallad pytskörning av mjölk (lös-vikt) till boende i Gimo samhälle. Risinge gård hade då egen mjölkbil, som under andra världskriget måste ersättas med hästar på grund av bensinbrist. Polletterna var på 1, 2 och 3 liter med Sporrongs nyare stämpel på fränsidan (fig. 1), 1 lit. är av mässing, 2 lit. av koppar, 3 lit. av aluminium.

Dessutom använde sig Risinge gård under andra världskriget av Gimo bruks kolleveranspolletter från 1800-talet till kolhusen eller hammarbacken som skummjölkspolletter. Dessa hade ett värde av 4 öre (lika med vad en liter skummjölk kostade). Polletterna har inslagna siffror och bokstäver med avhuggna hörn och av förtent järnbleck (fig. 2).

Börje Rådström

Källor

Tord och Gunilla Gademan.

Risinge gård.

Fig. 1

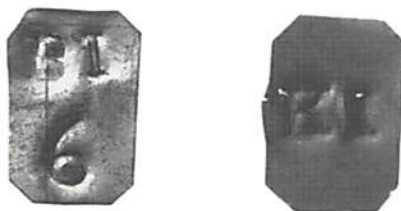

Fig. 2

Sulitelmedaljen från 1916, graverad av Ivar Throndsen. Foto: Gunnel Jansson, RIK-foto.

Sulitelmedaljen

År 1916 fick den norske medaljkonstnären Ivar Throndsen en beställning på en minnesmedalj med anledning av Sulitelma Aktiebolag 25-årsjubileum. Silverexemplar utdelades till bolagets direktion och driftschefer. Bronsmedaljer gick till tjänstemän, förmän och vissa äldre arbetare. Endast två guldmedaljer präglades, nämligen till grundarna av bolaget Nils Persson och Gustaf Tornérhielm.

Industrimannen och politikern Nils Persson (1836-1916) inledde sin karriär med att grunda en diverseaffär i Helsingborg. Han fick god avsättning för importerade gödningsämnen och beslöt därför att försöka få till stånd en inhemsk tillverkning för att tillgodose behovet. Tillsammans med hovstallmästaren Rudolf Tornérhielm bildade han 1875 Skånska superfosfat- och svavelsyrefabriksaktiebolaget (även kallat "Fosfaten"). Snart hade de fabriker i gång i Helsingborg, Landskrona, Limhamn och på Liljeholmen. För att få råmaterial till produktionen köpte Persson 1886 nyttjanderätten till de norska svavelkisfyndigheterna i norska Sulitelma och uppförde där gruvanläggningar. Även andra norska malmfyndigheter exploaterades av Persson, som snart gick under namnet "Malmkongen". Nils Persson samarbetade flitigt med sin gamle kompanjons son, Gustaf Tornérhielm (1854-1934). Åren 1891-1920 var Tornérhielm styrelseordförande i Sulitelma AB. Vid sidan av andra styrelseuppdrag var Gustaf Tornérhielm landshövding i Malmö-

hus län 1902-09. Han var även riksdagsman i Första Kammaren. Politiskt konservativ var han en stark motståndare till kravet på allmän rösträtt.

Herrarna Persson och Tornérhielm fick en del bekymmer efter unionsupplösningen 1905. Det bedrevs nämligen åtskillig agitation mot främst Persson i hans egenskap av utlänning. Frågan om ytterligare koncessioner, närmast gällande Rustvångens gruvor, bidrog t.o.m att spränga den Michelsenska regeringen. Till 25-årsjubileet 1916 hade stormen lagt sig och den fina medaljen kunde utdelas. Det svenska Sulitelma AB övergick 1933 till det norska gruvbolaget Sulitelma Gruber A/S, Oslo.

Medaljens åtsida visar Nils Persson och Gustaf Tornérhielm. Frånsidan har texten: SULITELMA AKTIEBOLAG / 1891 / 1916. På frånsidans högra sida finns gruvskilskapets märke. I mittpartiet finns en bevingad kvinnlig genius hållande en fackla i den vänstra handen. Hennes högra hand drar av klädet från en kvinna som sitter på hennes vänstra sida. Denna handling lär symbolisera fjället, som blir avklädd så att malmen blottas. De två kvinnorna sitter i ett högfjällslandskap med Sulitelmatoppen i bakgrunden.

Medaljens måter 60 mm i diameter.

Litteratur

Støren, R. & Holst, H., *Myntgravør Ivar Throndsens medaljer, jetonger og merker*. Oslo 1937.

Svenska Män och Kvinnor. Vol 7-8. Stockholm 1954-55.

KÖPER
SÄLJER
VÄRDERAR

Kvalitetsauktioner
två gånger per år

B. AHLSTRÖM
MYNTHANDEL AB

Normalmstorg 1, 1tr.

Box 7662 103 94 STOCKHOLM

TEL: 08-10 10 10 FAX: 08-678 77 77

IW

Lingvister i numismatikens värld

Kring sekelskiftet 1800 fanns det olika grupper av akademiker som blickade mot numismatiken för att i denna vetenskap finna ny kunskap. En sådan grupp som flitigt ägnade sig åt myntstudier var lingvisterna.

Orientalisten Oluf Gerhard Tychsen (1734-1815), som var professor i Rostock, ägnade sig åt språkstudier som bl a var inriktade på mynt. Han var född i Slesvig av en från Norge invandrad skräddare. Själv blev han professor i Bütsow 1760 och i Rostock 1789. Han lär ha varit tämligen högfärdig och arrogant, men hade stora kunskaper inom vida områden. År 1793 blev han invald i Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien i Stockholm. Han publicerade 1808 i Akademiens Handlingar en undersökning om gamla spanska mynt. Tychsen sysslade även en del med judisk numismatik, men utan större framgång. Mest lyckad var han inom den islamiska numismatiken.

I Sverige kom Tychsen främst att påverka Jonas Hallenberg (1748-1834). De två blev också vänner. I Tychsens anda skrev Hallenberg skriften: *Ex occasione nummi Cufici, de nominis Dei GUD, in SuiGothica cognatisque linguis origine, disquisitio historica et philologica*, Stockholm 1796. Detta i huvudsak språkvetenskapliga arbete förbluffade kanslirådet och professorn Henrik Gabriel Porthan (1739-1804) i Åbo. I ett brev (15/12-1796) till professor Mathias Calonius (1737-1817) skriver Porthan: "Hvad är det för en underl. afh. som är annonserad om ordet Gud i anl. af Cufiska mynt (för I Rdr)? quo auctore?" Hallenbergs arbete recenserades i *Göttingische gelehrte Anzeigen* i kritiska ordalag

och om författaren skrevs "dessen Manier man auch in den ganzen Schrift wahrnimmt" (vars manér man märker i hela skriften). Senare övergick Hallenberg till ren numismatik med sitt arbete *Collectio Nummorum Cuficorum* (1800), en myntkatalog på 46 sidor och 8 planscher.

Varken Bror Emil Hildebrand (1806-1884) eller orientalisterna, professor Carl Johan Tornberg (1807-1877), hade några högre tankar om Hallenbergs kunskaper i islamisk numismatik. Hildebrand skriver i ett brev (18/4-1848, förvarat i Lunds universitetsbibliotek) till Tornberg: "Jag tycker dock att du sagt för mycket om Hallenberg och Sjöbring, enkannerligen den sednare. Hallenberg gjorde intet för den kufiska samlingens ordnande. Under hans långa sekreteraretid inkommo mycket få kufiska mynt, och om han läste dessa få, så bragte han dem icke i någon ordning, likalitet som de af Malmström lästa, hvilka du minns lågo i sina kapslar orörda, när du ordnande samlingen". Detta brev skrevs med anledning av det samma år (1848) utkomna *Numi Cufici Regii Numophylacii Holmiensis, quos omnes in terra Sueciae repertos digessit et interpretatus est D:r Carolus Johannes Tornberg*, Uppsala 1848.

I ett brev till C.J. Thomsen (tredjedag pingst 1835) skriver Hildebrand om ett besök i Uppsala där han träffat flera gamla och nya vänner – främst då landshövdingen Hans Järta, men även botanisten Fries. Hildebrand kommer i brevet även in på orientalisterna och professorn Per Sjöbring (1776-1842). Denne var född i Drevs socken i Kronobergs län och var av bondesläkt. I Uppsala blev Sjöbring docent i hebreiska och arameiska litteraturen 1807, adjunkt i grekiska och österländska språk 1815 och pro-

fessor i orientaliska språk 1830. Följande skriver Hildebrand:

"Uti Sjöbring, Professor i Österländska språken, lärde jag känna icke blott en älskvärd människa, utan äfven en vän av Numismatiken (den orientaliska). Han visade mig åtskilliga ritningar och anteckningar han gjort under flera års vistande hos Tychsen i Rostock. Det är en känd sak, att han har varit Schröders förnämsta hjälpreda i afseende på den af honom utgifna beskrifningen öfver Kufiska mynten i Uppsala."

Säkert var Sjöbring även behjälplig vid arbetet med Schröders *Beskrifning öfver ett cufiskt mynt funnet på Björkö i Mälaren* som trycktes i Idunns häfte 6 (1816). Annars var Hildebrand ovän med Schröder, något som han delade med många andra. Som exempel kan nämnas att C.J. Thomsen ansåg att Schröder mest producerade "Flyveafhandlingar" (brev från C.J. Thomsen till B.E. Hildebrand, 5/11-1844, Antikvariskt topografiska arkivet, Stockholm).

JW

Otryckta källor

B.E. Hildebrand och C.J. Thomsen, brevväxlingen, Antikvariskt-topografiska arkivet (ATA), Stockholm.

B.E. Hildebrands brev till C.J. Tornberg, Lunds universitetsbibliotek, LUB.

Tryckta källor

Ahnlund, N., Jonas Hallenberg. *Svenska Akademiens Minnesanteckningar*, Stockholm 1957.

Hildebrand, B., *C.J. Thomsen och hans lärda förbindelser i Sverige 1816-1837*. Vol I, Stockholm 1937.

[Porthan, H.G.], Henrik Gabriel Porthans brev till Mathias Calonius (utg. av W. Lagus). 1-2. *Skrifter utg. av Sv. Litt.-sällsk. i Finland*, Helsingfors 1898, 1912.

En medalj för ögat

En internationell hygienutställning i Tyskland gick av stapeln maj till oktober 1911. Det stora ämnet då gällde tuberkulos, sanatorier och konvalescenshem. Till utställningen utgavs en medalj i tre storlekar, men med samma utseende. Åtsidan visar ett öga samt nederst ordet HYGIENE. På framsidan finns texten: INTERNATIONALE / HYGIENE- / AUSSTELLUNG / DRESDEN / 1911.

Åtsidans utformning känns fortfarande modern och annorlunda. Kontakten mellan betraktaren och medaljens öga blir mycket konkret.

JW

Spelutställning på ny kula

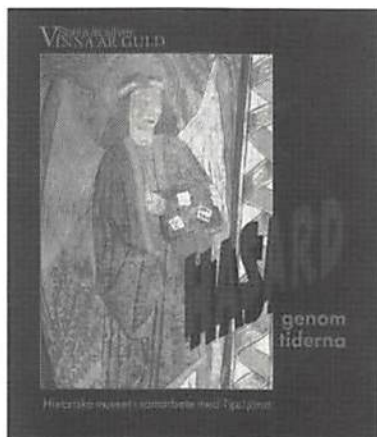
Utställningen *Spela är silver – Vinna är guld – Hasard genom tiderna* öppnade med pompa och ståt den 21 oktober 1994 i Statens historiska museum. Invigningstalare var bland andra Jan-Öjvind Swahn och Inga Lundström. Idégivare och utställningskommisariater var Inga Lundström och Leena Kivijärvi-Nork. Föregångare till denna utställning har visats bland annat på Börstorps slott och Österbybruk.

Den 12 mars 1995 togs utställningen ner för att skickas ut på turné. Denna är preliminärt planerad enligt följande:

- 14/5-23/7 1995 Malmö Stadsmuseum
- 29/7-5/11 1995 Göteborgs Stadsmuseum
- 15/11-15/2 1995-96 Arkeologisk museum i Stavanger
- 1/3-30/4 1996 Ålands museum i Mariehamn
- 20/5-15/8 1996 Örebro läns museum
- 1/9-17/11 1996 Västernorrlands läns museum
- 17/11-17/1 1996-97 Kristianstads läns museum
- jan-ca 30/3 1997 Västmanlands läns museum
- 15/4-15/8 1997 Kalmar läns museum

I utställningen behandlas spelandet i ett kulturhistoriskt perspektiv, här visas spelpjäser från 300-talet ända fram till dagens tipskuponger. Vi möter vikingarnas Hnefatafl, medeltidens schackspel och vår tids monopolspel. I åttkantiga montrar, på spelbordsdukar, ligger spel från alla tider uppdelade i olika kategorier. Tvärställda och kantställda stora dominobrickor med texter och bilder behandlande vårt spelande folk är placerade på liggande dominobrickor, lagda i en slingrande linje på golvet.

Spelets idé, kraftmätningen och slumpen, är en del av vår kultur och vi möter spelet i olika former genom livet. När vi lämnat det "bildande", roande och lekfulla spelet kanske vi drabbas av en lust att spela om pengar. Då förlorar spelet sin oskyldiga prägel och blir en symbol för ett hopp, en dröm. Till slut kanske speljävulen tar över när lusten förvandlas till drift.

Man har i alla tider *satt något på spel*, vågat och kanske vunnit. I Kungl. Myntkabinetts samlingar finns flera exempel på speltillbehör som fungerat som insatser vid spel om pengar. Vi har t ex spelbrickor utskurna som medaljer, spelpenningar, spelsedlar och lotterisedlar.

I dagens Sverige märks en tydlig spellust. Spelandet speglar samhället och under dåliga tider satsas det mer på penningsspel än annars. *Pengar* är ju navet i ett fungerande samhälle. Nästan alla funderar då och då på den stora vinsten som kan förverkliga våra drömmar och kanske till och med hjälpa oss till ett drägligare liv. Då Tipstjänst firade 60-årsjubileum manifesterade man detta genom att bidra ekonomiskt till denna utställningsfärdigställande.

Besökaren i Statens historiska museum kunde också själv delta i en tipsrunda bestående av frågor som besvarades utifrån utställningen. Kanske hade de större chans till vinst än spelarna på Lotto, där vinstchansen till högsta vinsten, enligt uppgift är 1:6 724 520.

Till utställningen finns en katalog *Hasard genom tiderna* författad av Malin Lindquist, Inga Lundström (red) och Ingela Macchel. Utgiven av Statens historiska museum. Katalog nr 123. ISBN 91-7192-948-7. Pris 30:-.

Katalogen är på 32 sidor, rikt illustrerad och mycket informativ. I katalogen finns flera föremål med anknytning till Kungl. Myntkabinetts samlingar.

EW

Tusenårsjubileum på Sigtuna Museum

1995 är det tusen år sedan Olof Eriksson sköt konung lät slå våra första svenska mynt. Att denna historiska händelse tilldrog sig i Sigtuna framgår av myntens inskrifter (Situne Dei, dvs Guds Sigtuna) och har även bekräftats genom arkeologiska utgrävningar. År 1990 påträffades kung Olofs mynthus i kv. Urmakaren alldeles intill museet. Bl a hittades en liten blybit med avtryck av en myntstämp.

För att celebrera att det svenska myntet fyller tusen år visar Sigtuna Museum:

Ett mynt för kung Olof

– En utställning om ett tusenårsjubileum

Sigtuna museum – Utställningshallen 6/5 - 1/10 1995.

Utställningen handlar inte bara om sigtunamyntningen, utan också om kung Olof och hans tid överhuvudtaget och speglar myntningens utveckling fram till idag – med några nedslag vid viktiga brytpunkter. Här visas också fynden från kung Olofs mynthus. Myntverket visar modeller, negativa avgjutningar och stampar med anknytning till de jubileumsmynt som Riksbanken givit ut.

En fullskalerekonstruktion av mynthuset skall uppföras där det påträffades i kv. Urmakaren. Bygget kommer att pågå under utställningsperioden. I anslutning till mynthuset, ett knuttimrat 5 x 6,2 meter stort hus med torvtak, kommer det vid ett par tillfällen att slås "minnesmynt" i begränsad upplaga (2000 ex) och i form av hängsmycke (500 ex). Stamparna kommer därefter att förselas. Myntslagarna är grafikern Sten Johnson och guldsmeden Bengt Månsson från Malmö. Minnesmynten finns till försäljning under hela utställningsperioden. Vid två tillfällen – i anslutning till invigningen 5-6 maj och vid Sigtuna Möte och Arkeologidagen 26-27 augusti – kommer Sten och Bengt att slå mynt inför publik (utomhus vid mynthusbygget).

På programmet står också föreläsningar på olika nivåer. Den 7 maj blir det föredrag för allmänheten av bl a Brita Malmer, Kenneth Jonsson och Lars O Lagerqvist.

Den utmärkte lilla jubileumsskriften *Myntningen i Sigtuna* av Lars O

Svenska myntet 1000 år

Som läsarna redan vet har Myntverket på uppdrag av Sveriges Riksbank präglat två jubileumsmynt, som vill erinra om att 1000 år förflutit sedan våra första penningar präglades för Olof skötkonung (994/995-1021/1022) i Sigtuna.

Myntet är av samma typ som slogs i England vid denna tid och bär Ethelred II:s ("den villrådige") namn. "Porträttet" är vid denna tid bara symboliskt och har ingen likhet med den regerande härskaren.

Olof kallas på myntet "svearnas konung" eller "konung i Sigtuna". På framsidan står den engelska myntmästarens namn – de heter Godwine, Snelling, Thregr m m – och vanligen också stadens i förkortning – SIHT, SIT, SIHTUN etc, dvs Sigtuna, vår äldsta stad, grundad redan på 970-talet.

Efter ca år 1000 har mynten "förvirrade" inskrifter. Detta visar, att myntgravörerna var infödda svenskar

(Forts från föregående sida)

Lagerqvist finns till försäljning, liksom naturligtvis *Kung Olofs mynthus* av Brita Malmer, Jonas Ros & Sten Tesch samt den helt nyutkomna boken *Myntningen i Sverige 995-1995*. Dessutom säljes souvenirsetet "Coins in Sweden 1995", vykort, chokladmynt, T-shirts och annat med anknytning till utställningens ämne.

Utställningen arrangeras i samarbete med Kungl. Myntkabinettet, Numismatiska forskningsgruppen vid Stockholms universitet och Tumba Bruk Myntverket AB.

Utställningen är öppen alla dagar kl 11-16, Stora gatan 56B, i museets nya utställningshall. Där visas också de vinnande förslagen i tävlingen om att utforma den kommande museiattraktionen Sigtuna Anno 1000 i samma lokal.

På museet Stora gatan 55 visas förutom basutställningen "Sigtuna under medeltiden" under juni till september en biskopsgrav från omkring år 1100 påträffad vid en utgrävning i museets trädgård 1993. Gravfyndet, som nu konserverats och analyserats, innehöll bl a en kräkla av elfenben. Under sommaren blir det fortsatt utgrävning i museets trädgård.

Sten Tesch

200 kr i silver resp. 1000 kr i guld. Jubileumsmynt 1995.

som inte kunde läsa latinskt skrift. De engelska myntmästarna måste ha lämnat staden. (Först ca 1022 får mynten åter begripliga inskrifter, men nu är Olofs son kung – han hette Anund Jakob.)

Så som tidigare berättats i SNT (8 • 90) har man hittat blyavslag från mynttillverkning i en husgrund bredvid kungsgården i Sigtuna, troligen från ca år 1010. I början av 1030-talet upphörde verksamheten.

Åtsidorna bär konung Carl XVI Gustafs porträtt modellerade av Anni Sundin, Färentuna. Åtsidans och framsidornas texter har utförts av Bo Thorén, Bandhagen.

Guldmyntens framsida visar en av Olofs penningar, inskriften SVENSK

MYNTNING 995-1995, valören 1000 kr, myntortsmärket för Eskilstuna och initialen B (= Urban Bäckström).

Silvermyntens framsida har i mitten flera av Olofs penningar i en skälliknande fördjupning, valören 200 kr samt i övrigt samma inskrifter som det andra myntet. På de avbildade penningarna kan man läsa namnen på myntmästarna Godwine och Thregr samt på Sigtuna.

Fränsidorna är modellerade av Bo Thorén. De avbildade mynten finns på Kungliga Myntkabinettet i Stockholm och kommer troligen ur två stora skatter påträffade söder och nordost om Sigtuna.

LLt

MYNTFAKTA

Valör	1000 Kr	200 Kr
Metall	900/1000 guld	925/1000 silver
Vikt	5,8 g	27,03 g
Diameter	21 mm	36 mm
Upplaga	max 15.000 st	max 50.000 st
Kontnrärer	Anni Sundin och Bo Thorén	
Tillverkare	AB Tumba Bruk, Myntverket, Eskilstuna	
Utgivare	Sveriges Riksbank	

SEDELNYTT

Belgien

Ny 2000/francsedel i Belgien, typ Horta. Sedeln är utgiven av Banque Nationale de Belgique 22 april 1994.

Storlek: 159 x 76 mm.

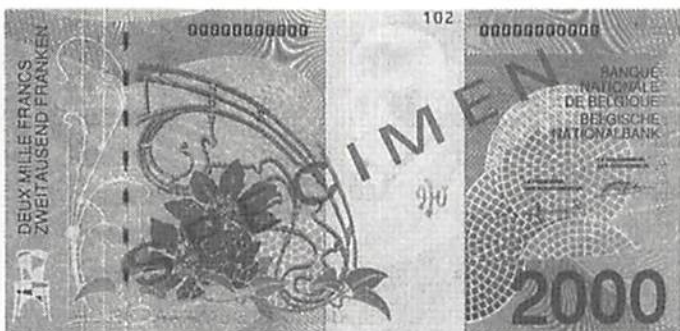
Färg, framsida: violett, blågrön.

baksida: violett, blå, grön.

Vattenmärke: porträtt av Victor Horta.

Säkerhetstråd finns inlagd vertikalt i sedelns högra del, av "windowed" typ. I säkerhetstråden finns tryckt i mikroskrift "2000F". Vid belysning i UV-lampa framträder på fram- och baksidor fibrer, strödda över sedeln, i röd, grön och blå färg.

Baron Victor Horta (1861-1947) var en berömd belgisk arkitekt. Man kan säga att det var Horta som inledde den mogna jugendarkitekturen på kontinenten. Hans största uppdrag var Palais des Beaux-Arts (1923-28) och centralstationen i Bryssel (1938-52).

Sedlar med och utan stjärna

1000 kr (Gustav Vasa) finns med årtalen 1989, 1990 och 1991. Den första siffran i sedelnumret är sista siffran i året. Andra och tredje siffran är positionsnummer som är 02-21 för 80-talet och 22-41 för 90-talet. Det är inte samma positionsnummer som används för 500-lapparna.

Den fjärde siffran som kan kallas serienummer finns för 1989 endast med serienummer 3 och 4. Totalt har trettio exemplar undersökts och alla dessa saknar 0, 1 och 2. Årtalet 1990 finns med serienummer 0 och år 1991 med serienummer 1. De senare har endast undersökts i enstaka exemplar så ytterligare serienummer kanske finns.

500 kr (Karl XI) finns även med årtalet 1994 med serienummer 1 och är den första sedeln med Urban Bäckströms namnteckning.

100 kr (Carl von Linné) 1987 finns även med serienummer 6 så den kompletta listan är 0-6. Se SNT 2 • 94 sid 42.

20 kr (Selma Lagerlöf) finns även med årtalet 1992 med serienummer 0 och 1.

Enligt Svenska Dagbladet 9 okt

1994, kommer Riksbanken att: "... inom den närmaste tiden starta planeringen för att närmare undersöka behoven av en 50-kronorsedel och på den grundvalen åter införa denna sedelvalör i Sverige." Köpmannaförbundet har tidigare klagat över den saknade 50-lappen samt på kvaliteten hos 20-lappen som ofta blir trasig efter en kortare tids cirkulation.

Stjärnmärkta sedlar

Även de nya sedlarna med svart nummer kan ha en stjärna efter numret för att markera att det är en utbyttesedel. Jag har hittills sett följande stjärnmärkta sedlar.

20 kr 1991 (Selma Lagerlöf) med nummer som börjar på 10048.

50 kr 1989 (Gustav III) med nummer som börjar på 90009.

100 kr 1986 (Carl von Linné) med nummer som börjar på 60072, 60074, 60078.

1000 kr 1989 (Gustav Vasa) med nummer som börjar på 90047.

Som synes har samtliga positionsnummer 00 vilket inte förekommer på sedlar utan stjärna. Det finns såle-

des ingen risk för förfälskningar. Återstår dock frågan hur man skiljer stjärnmärkta sedlar från olika årtionden. 20 kr 1991 med stjärna har mycket oväntat positionsnummer 00 när vanliga 20-lappar från 90-talet utan stjärna har positionsnummer 33-64. Eventuellt blir man tvungen att använda namnteckningarna.

Jan Alexandersson

HÅKAN WESTERLUND

MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar före 1930

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
TEL 08-11 08 07

Sylloge Nummorum Graecorum, Finland. The Erkki Keckman Collection in the SKOPBANK Helsinki. Part I Karia. Sammanställd av Ulla Westermark och Richard Ashton. Förord av Patrick Bruun. Foto: Tuukka Talvio och tekniska redaktörer Hannu Männistö och Harald Nilsson. Utgiven av Finska Vetenskaps-Societeten, Helsinki, 70 s, 32 bildplanscher. ISBN 951-653-270-5. Boken kan beställas från: Tiedekirja – Vetenskapsbokhandel, Kirkkokatu 14, SF-00170 Helsingfors, Finland. Medlemmar av numismatiska föreningar i Norden kan till reducerat pris (180 FIM jämte porto) erhålla boken från Finlands Numismatikerförbund/Aimo Linkosalmi, adress Jokimiehentie 12 A, SF-00650, Helsingfors.

De två författarna är fil. dr Ulla Westermark, tidigare museidirektör vid Kungl. Myntkabinetet och Sveriges ledande expert på grekiska mynt samt diplomaten Richard Ashton från Storbritannien. Den senare har bl a varit placerad vid den brittiska ambassaden i Ankara. Ashton är en välkänd expert med åtskilliga artiklar i ämnet bakom sig. Han är även samlare av grekiska mynt, särskilt de från Rhodos.

I Norden hör det till ovanligheterna att böcker utges som rör antikens historia och kultur. Än mer ovanligt är nya böcker om

antika mynt. Men under 1994 utkom i Danmark *Oldtidens penge* av Rudi Thomsen och i Finland *The Erkki Keckman Collection* som ingår i *Sylloge Nummorum Graecorum* – serien. Under det att Thomsens bok berättar om det antika myntväsendets kulturhistoria får vi genom SNG (Keckman Collection) en uttömmande presentation av en specialsamling grekiska mynt från Karien i Mindre Asien. Boken är intressant bl a på grund av de många småmynten, av vilka ett flertal är mycket ovanliga. Första delen av The Keckman Collection behandlar enbart Kariens mynt. I den andra delen kommer turen till Lykien och övriga områden i Mindre Asien.

Erkki Keckman (1906-1989) föddes i Viborg men måste i samband med andra världskriget lämna sin hemstad. Keckman kom istället att bo i Lovisa i södra Finland. Intresset för antikens mynt väcktes vid början av 1960-talet under olika semesterresor till östra Medelhavsområdet. Samlandet utvecklades till forskning kring myntningen i Karien och Lykien. Trots att samlingen 1983 såldes till SKOPBANK fortsatte Keckman att förkovra den. Vid hans död 1989 innehöll den 2 056 grekiska mynt.

Det antika Greklands mynt är historien om den kraftigt expanderande handeln i Medelhavsområdet. Ett stort antal grekiska kolonier och handelsstationer växer

upp längs Medelhavets och Svarta havets kuster. Kontakter med främmande folk lämnar vittnesbörd genom arkeologiens landvinningar. Grekiska mynt, vaser och bronsvaror sprids över vida områden – även långt utanför grekiska intresseområden. Även om man vid första genomlåsningen av Ulla Westermarks och Richard Ashtons arbete upplever texten som torr och redovisande finns mycket att hämta i beskrivningar och lärda kommentarer. Trots att de tvingas följa SNG:s mall som gällt sedan 1931, lyckas de förmedla spänningen och färgen som omger de grekiska mynten. Självklart är Tuukka Talvios fotografier viktiga i denna förmedling.

Det doriska inflytandet på de grekiska mynten är starkt. Stilen utvecklades främst i Peloponnesos berömda skulpturverkstäder, t ex i Argos, Sikyon och Sparta – överallt med lokala särdrag. Kariens mynt har allmänt starka doriska inslag. Det märker man också på mynten från de sex doriska kolonierna i Karien som tillsammans kallades Hexapolis: Halikarnassos, Knidos, Kos, Ialysos, Lindos och Kamiros.

Den nya SNG-volymen rekommenderas till numismatiker med vida intressen och som vill få nya skönhetsupplevelser.

IV

Giacomo Landi (i samarbete med Birgitta och Karl-Fredrik Karlsson): Numismatique de l'assurance. Försäkringsnumismatik – Sverige. 92 s, rikt ill. med svart-vita bilder, utgiven av Generali Group, Barcelona 1994.

Något så ovanligt som en katalog över svenska försäkringsmedaljer har utkommit i Spanien. Författaren Giacomo Landi (född 1941) kommer ursprungligen från La Spezia. Han är ledare för Generaligruppens företag i Spanien, dvs Banco Vitalicio de España, Nacional Hispanica och Vitalicio de pensiones. Han började 1983 samlar på medaljer som utgavs av försäkringsbolag. Till en början koncentrerade sig Landi på italienska medaljer, men utvidgade snart samlandet även till andra länders försäkringsmedaljer. Frankrike är det land som har flest försäkringsmedaljer. Där finns också två böcker som förtecknar dessa: *Jetons et médailles des compagnies d'assurances* av Paul Gauvin (1907 och 1913) och *Numismatique de l'assurances, – Jetons et médailles des chambres d'assurances, compagnies et caisses de secours de France* (1986 och 1993) av Raymond Gailhouse. Den sistnämnda boken upptar mer än 1000 försäkringsmedaljer. Efter Frankrike lär det vara Sverige som präglats största antalet medaljer med beröring till försäkringsnäringen.

Carl Enhörnings (1745-1821) medalj till Allmänna Brandförsäkrings Direktionen (Karl XIII, Hd 45) som började präglas 1810. Den utdelades till personer, som vid eldsvådor med nit och skicklighet deltagit i släckningen.

Foto: RIK-foto. Skala 1:1.

sammanlagt ca 110. Många av våra främsta medaljkonstnärer har graverat och/eller modellerat medaljerna: Carl Enhörning, Lea Ahlborn, Adolf Lindberg, Erik Lindberg, Léo Holmgren och Gösta Carell.

Texten i Landis bok är på franska med en del svenska inslag. Varje försäkringsbolag presenteras kortfattat. Här finns klassiska namn som Allmänna Brand, Ansvar, Balder, Fenix, Framtiden, Heimdall, Norrland, Nordstjernen, Skandia,

Trygg, Vegete och Ägir. Bildkvaliteten är genomgående god. Att få en sådan här katalog komplett är nog nästan omöjligt, men resultatet är gott. Tyvärr har ett och annat fel smugit in i texten. I fallet Städernas Allmänna Brandstods Bolag anges t ex att medaljen präglats av Carl Enhörning vid Myntverket 1925! Dvs ca 100 år efter konstnärens död. Men huvuddrucket är ändå positivt.

IV

DEBATT

Om samlarföremål och värde

Som myntsamlare och mynthandlare har jag haft tillfälle att följa samlarmarknaden i snart 25 års tid. Orsakerna till att människor samlar har många försökt klarlägga utan att lyckas; det förefaller vara en djupt rotad instinkt. Vad man ska samla är naturligtvis upp till den enskilde, men jag kan inte motstå impulsen att ifrågasätta om alla områden är "vettiga". Under 1970-talet, med den hausse som rådde på samlarmarknaden, var vissa kommersiella företag snara att dra fördel av situationen genom en omfattande nytillverkning av "samlarföremål" av tveklaktigt "samlarvärde" (se t ex Myntkontakt 9-10/1980 sid 202 eller 7/1981 sid 136).

Som varnande exempel har jag bevarat några av dessa "tveklaktiga" samlarföremål, t ex "Julsmeden". Den utgavs årligen i kontrollerat silver, med årtalet angivet på skaffet och olika motiv som dekoration. Utgivningen skedde givetvis i "begränsad upplaga" varefter verktygen förstördes under kontroll av Notarius Publicus. Jag har också ett antal av "världens mest berömda frimärken" i sterling silver, dock inte det tillhörande "eleganta schatullet". Dessa föremål har naturligtvis ett (obetydligt) metallvärde, något egentligt samlarvärde har de emellertid inte.

Marknaden har som bekant kort minne, och det är inte utan oro som jag ser tecken på att samma sorgliga 1970-talsfenomen håller på att upprepas idag. För någon månad sedan fick jag, för första gången på årtal, ett "erbjudande" i brevlådan. Det är samlartallriker över "det gamla bondesamhället" man vill att jag ska "investera i". Visst är de dekorativa, men försäljningsargumentet är tabeller och diagram över framtida (förväntad) "värdestegring". Man söker mig på telefon för att jag ska delta i en omfattande lansering av pins (nål-märken) med anledning av OS i Atlanta.

Postverket har bolagiserats och dess frimärksutgivning har sedan lång tid tillbaka kritiserats för att inte vara motiverad av "postalt behov". I den aviserade lagstiftningen om moms på "avansen" inom mynt- och frimärkshandel har man inte ens bemötat sig om att upprätthålla "fiktionen" av att frimärksutgivningen motiveras av ett postalt behov. Pos-

tens frimärkens utgivning av "samlarprodukter" ska nämligen undantas från moms eftersom det inte gäller frimärken avsedda för betalning av en frakttjänst.

Världens telefonbolag hänger på utvecklingen och gör vad de kan för att propagera för samlandet av telefonkort. Dessa är emellertid inte "elektroniska pengar" utan snarare tillgodokvitton av samma karaktär som SL:s förköpshäften för tunnelbanan. Naturligtvis ska även dessa göras med mängder av olika motiv som inte motsvaras av ett "telefonibehov" utan för att göra området "samlarintressant". Några kommer säkert att utges i mycket begränsad upplaga för att skapa rariteter.

Även på myntområdet förekommer försök att bedra godtrogna samlare. Det jag tänker på här är medaljer med valör i ECU, utgivna av privata företag. Avsikten är att samlarna ska luras att tro att de köper mynt när det i själva verket är fantasimynt som inte är lagligt betalningsmedel i något land. Köp dessa produkter om Du vill, samla dem om Du vill, men låt Dig inte luras att tro att det är "vettiga samlarföremål" och en god kapitalplacering.

Göran Wallner,
mynthandlare

Rättelse

David Fisher från Älvsjö har påpekat att det insmugit sig ett litet fel i artikeln "En Biribi-sedel eller Nervus rerum, pecunia", av Eva Wiséhn i SNT 2 • 95.

I fjärde stycket står det att Joseph Leja var grundare av Nordiska Kompaniet, vilket inte är helt sant. Under tecknad har därför försökt reda ut hur det förhåller sig.

Benjamin Leja var pappa till Joseph Leja, som innehade firman Joseph Leja vid Regeringsgatan i Stockholm. Hos honom arbetade Simon Sachs, som efter Josephs död gifte sig med hans dotter Mathilda och övertog firman. Simon och Mathilda fick sonen Josef vilken i sin tur övertog firman men 1902 slog samman den med K.M. Lundbergs firma och skapade AB Nordiska Kompaniet. Den verkliga grundaren till NK var alltså Josef Sachs.

Litteratur

Samuelsson, K.: Leja, Benjamin. *Svenska Män och Kvinnor*, Stockholm 1948;

Samuelsson; K.: Sachs, Josef. *Svenska Män och Kvinnor*, Stockholm 1949;

Rydman, E.: Sachs, Simon. *Svenska Män och Kvinnor*, Stockholm 1949;

Söderberg, Tom; Leja, Benjamin. *Svenskt Biografiskt Lexikon*, 1977-79.

EW

PRESSKLIPP

Falska specier

I en notis insatt i Aftonbladet för den 30 maj 1873 kunde allmänheten under rubriken "Rättegångs- och polissaker" läsa:

Falska specier. Poliskammaren har för ett par dagar sedan fått emottaga 2:ne falska Gustaf III:s specier, begge med årtalet 1776 och gjutna af jern samt något försilfrade. Om de blivit tillverkade för att utpräglas, eller för att komplettera någon myntsamling och derefter stulits och utgifvits, är ovisst, helst ett dylikt kompletterande icke lär vara ovanligt. Emellertid ha vi ansett oss härpå fästa uppmärksamhet, för den händelse försök skulle göras att utpräglå flere. De igenkännas lätt på sin skrofliga yta och mörka blyertzfärg samt sakna icke en viss klang om pröfning verkställes.

Norskt KMK

I Norge finns en sammanslutning som kallas *Kongsbergs Myntklubb* som är knuten till Den Kongelige Mynt. Klubben (även kallad KMK!) stiftades 1980 och har idag ca ethundra medlemmar. En av uppgifterna är att årligen utge 17 maj-medaljen.

AUKTIONER

SVENSKA

Maj 20 Stockholm, Myntgalleriet

UTLÄNDSKA

- Maj 3 New York, Spink America
6 Helsingfors, Holmasto
10-13 München, Hirsch
17-18 Zürich, Leu Numismatik
22-24 Frankfurt, Frankfurter
Münzhandlung
26-27 Los Angeles, Bowers &
Merena
29-30 Los Angeles, Gillio
- Juni 3 Long Beach, Ponterio
17 Brüssel, Elsen
24 Singapore, Spink
- Juli 4 London, Spink
11 London, Spink
12-13 Melbourne, Noble
- Augusti 8 San Fransisco, Gillio

Redaktionen
önskar läsarna
en lång och
skön sommar!

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

har en upplaga på 1.400 ex.
Ca 1/10 av dessa når utanför Sveriges gränser
– Norden, Europa, USA.
Tidningen kommer ut med 8 nr per år:
första veckan i
februari – maj, september – december.

Våra annonspriser är jämförelsevis låga.
För annonsering kontakta Kjell Holmberg,
tel 018-38 23 47 (kvällstid och helger).

Prisexempel:

1/1 sida (151 × 214 mm)	1.800:–
2:a omslagssidan	2.200:–
4:e omslagssidan	2.500:–
1/2 sida (151 × 105 mm)	1.000:–
1/4 sida (72 × 105 mm)	500:–
1/6 sida (47 × 105 mm)	350:–
1/12 sida (47 × 50 mm)	175:–

Sista materialdag: Den 1:a månadenföre utgivning.
Heloriginal eller manus och gärna skiss
sändes till Kjell Holmberg efter överenskommelse.

Annonser som ej är förenliga med
SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs.

Nordisk Numismatisk Unions möte i Stockholm 1-3 september 1995

Unionen har möte i Stockholm första helgen i september. Alla intresserade medlemmar är välkomna.

Mötet är uppdelat på flera dagar. En mottagning äger rum i SNF:s lokaler, Banérgatan 17, på fredagskvällen. Det egentliga unionsmötet börjar på lördagen och hålls i Nürnbergbryggeriets konferenslokaler på Söder i Stockholm. På förmiddagen kan man lyssna på ett antal intressanta föredrag med föredragshållare från hela Norden. Bl a berättar museidirektör Henrik Klackenborg om Det Nya Myntkabinetet i Stockholm. Professor Kolbjørn Skaare från Oslo berättar om arbetet med en ny norsk mynthistoria. Sammanlagt fem föredrag hålls under dagen. Därefter tar unionsmötesförhandlingarna vid, och dagen avslutas med festmiddag på restaurang Gondolen vid Katarinahissen, också på Söder.

Andra dagen ägnas åt en utflykt till Sigtuna — det är ju 1000-årsjubileum för svensk myntning i år! — och till Skokloster.

Kostnader för luncher och middag framgår av det preliminära programmet. Anmälningsblankett och preliminärt program osv kan beställas på kansliet, Banérgatan 17, tel. 08-6675598.

OBS! Sista dagen för anmälan och eventuell förhandsbetalning för lunch resp middag är den 31 maj 1995.

Göran Wahlquist

Utkommer under maj-juni!

Myntningen i Sverige 995-1995

Numismatiska Meddelanden XL.

Boken innehåller elva fristående populärt skrivna artiklar som täcker hela tidsperioden 995-1995. En tolfte artikel behandlar Skånelands mynthistoria 995-1658.

Förutom artiklarna finns sammanställningar över myntorter, myntmästare, myntgravörer och mynträkning. Till varje kapitel finns dessutom en utförlig litteraturförteckning.

Rikt illustrerad. Totalt ca 280 sidor.

En utmärkt introduktion till svensk mynthistoria!

Innehåll Numismatiska Meddelanden nr. 40:

- 995-1030 *Brita Malmer*. Från Olof till Anund.
1030-1100 *Christoph Kilger*. Myntfynd och den vikingatida silverhandeln.
1100-1208 *Kenneth Jonsson*. Från importerad metall till inhemskt mynt.
1208-1290 *Kjell Holmberg*. När kungens mynt blev allmogens mynt.
1290-1396 *Monica Golabiewski Lannby*. Makt, mark och penningar.
1396-1520 *Frédéric Elfver och Anders Frösell*. Unionstiden och internationalisering.
1520-1604 *Lars O. Lagerqvist*. Äldre vasatid.
1604-1724 *Bertel Tingström*. Stormaktstidens penningväsen.
1724-1818 *Tuukka Talvio*. Sedlarnas århundrade.
1818-1907 *Ian Wiséhn*. Från kaos till ordning – 1800-talets betalningsmedel.
1907-1995 *Martin Wettmark*. Den moderna mynthistorien.
995-1658 *Ulla Silvegren*. Skånelands mynthistoria.

-
- Numismatiska Meddelanden nr. 40 kan beställas redan nu!
 - Under jubileumsåret 1995 kommer denna bok att försälas av SNF till ett mycket förmånligt pris.

Medlemspris vid avhämtning: 150 kr. SNFs kansli har adress: Banérgatan 17, nb. 115 22 Stockholm. Öppet onsd-torsd 10.00 till 13.00. Tel 08-667 55 98. Fax 08-667 07 71.

Medlemspris (inkl porto) om boken önskas per post: 175 kr. Beställes genom inbetalning till Föreningens postgiro nr.: 15 00 07 - 3. Märk inbetalningskortet "NM 40 - Medlemspris".

Pris för icke medlemmar: 200 kr vid avhämtning. 225 kr om boken önskas per post.